

MUBERA BAVČIĆ

(Sarajevo)

HAMID HADŽIBEGIĆ (1898–1988)

(u povodu 15-godišnjice smrti)

BIOGRAFSKI PODACI

Hamid Hadžibegić je rođen u Sarajevu 12. avgusta 1898., a 24. marta 1988. je preselio na ahiret u rodnom gradu. Svoje obrazovanje je započeo u Sarajevu, gdje je završio medresu i klasičnu gimnaziju. Šerijatsko-sudačku školu završava 1921. godine, nakon čega odlazi u Istanbul i tamo završava studij prava 1927. godine. Uporedo sa studijem prava, radi u Jugoslovenskoj školi za iseljenike iz Bosne i Hercegovine u Turskoj. Po povratku iz Turske 1931. godine zapošljava se u Velikoj medresi u Skoplju. U periodu od 1936. do 1941. predavao je u novoformiranoj Gazi Isa-begovoj medresi, takođe u Skoplju, u kojoj je bio imenovan za direktora, pri čemu ne prekida svoj status predavača u Velikoj medresi. U Sarajevo se vraća 1941. i kao profesor i pomoćnik direktora radi u Državnoj šerijatskoj gimnaziji sve do njenog gašenja 1945. godine, a 1946. godine počinje raditi kao arhivist Zemaljskog muzeja u Sarajevu. Osnivanjem Orijentalnog instituta 1950. godine prelazi u ovu ustanovu i u njoj radi najprije kao naučni saradnik do 1958, a potom i u zvanju višeg naučnog saradnika do odlaska u penziju 1966. godine. U tom periodu honorarno predaje turski jezik, diplomatiku i paleografiju na Odsjeku za orijentalistiku Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Od osnivanja Islamskog teološkog fakulteta 1977. godine predaje fikh i aktivno učestvuje u izradi nastavnog plana i programa za šerijatsko pravo na tom fakultetu. Bio je omiljen kao profesor i među kolegama i među studentima.

Iza sebe je ostavio niz značajnih studija, radova i prijevoda. Svoje radove je objavljivao u časopisima, kao što su *Glasnik Zemaljskog muzeja (GZM)*, *Prilozi za orijentalnu filologiju (POF)*, *Naše starine*, *Istorijski zapisi iz Cetinja*, *Istorijsko-pravni zbornik*, *Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine* i dr.

SELEKTIVNA BIBLIOGRAFIJA

Knjige:

- *Kanuni i kanun-name za Bosanski, Hercegovački, Zvornički, Kliški, Crnogorski i Skadarski sandžak* (u saradnji sa B. Đurđevom, N. Filipovićem, M. Mujićem i H. Šabanovićem) *Monumenta Turcica...*, Orijentalni institut, Sarajevo 1957.
- *Oblast Brankovića – opširni katastarski popis iz 1455. godine* (u saradnji Ademom Handžićem i Ešrefom Kovačevićem), *Monumenta Turcica...*, Orijentalni institut, Sarajevo...
- *Glavarina u osmanskoj državi. ...Posebna izdanja*, Orijentalni institut, Sarajevo 1966.

Radovi:

- “Rasprava Ali čauša iz Sofije o timarskoj organizaciji u XVII stoljeću”, *GZM*, Nova serija, Društvene nauke, sv. I, 1946, str. 139-205.
- “Bosanska kanun-nama iz 1565. godine”, *GZM*, Nova serija, sv. III, 1948, str. 201-222.
- “Kanun-nama sultana Sulejmana Zakonodavca iz prvih godina njegove vladave”, *GZM*, Nova serija, sv. IV-V, 1949-1950, str. 295-381.
- “Turski dokumenti Grbaljske župe iz XVII stoljeća”, *POF* I (1950), str. 23-50 + 8 tabli +24 faks.
- “Turski dokumenti o početku ustanka u Hercegovini i Bosni 1875. godine”, *POF* I (1950), str. 85-116.
- “Tri fermans iz prve polovice XVI stoljeća”, *POF* II/1951 (1952), str. 83-94. [Isti rad je objavljen na engleskom jeziku: *Three Imperial Edicts (Ferman) from the First Half of 16th Century*, *POF* 36/1986 (1987), str. 57-72.]
- “Odnos Crne Gore prema Grahovu u doba Njegoša”, *POF* II/1951 (1952), str. 201-211.
- “Odnos Crne Gore prema osmanskoj državi polovicom XVIII vijeka”, *POF* III-IV/1952-53 (1953), str. 485-508.
- “Džizja ili harač”, *POF* III-IV/1952-53 (1953), str. 55-136; *POF* V/1954-55 (1955), str. 43-102.
- “Porez na sitnu stoku i korišćenje ispaša”, *POF* VIII-IX/1958-59 (1960), str. 63-109.
- “Berat Hudaverdi Bosna Mehmed-bega od 1593. godine” (koautor D. Buturović), *POF* XII-XIII/1962-63 (1965), str. 151-174.

Prijevod:

- Halide Edip Adivar, *Rabija*, Svjetlost, Sarajevo 1959.
- I. Hakki Uzunçarşılıoğlu, “Zemlja i narod u Anadoliji u XIV i XV stoljeću”, *POF* I/1950, str. 168-172.

- Ömer Lütfi Barkan, “Çifluk”, *GID BiH*, II, 1950, str. 287-298.
- Mehmed Tayyib Gökbilgin, “Sokollu Mehmed Paşanın bir Talimati ve 1572 tarihinde Bosna ile alakadar birkaç vesika (Jedno uputstvo Mehmed-paşe Sokolovića i nekoliko dokumenata iz 1572. godine koji se odnose na Bosnu)”, *POF VI-VII/1956-57* (1958), str. 159-174.

Učešće na međunarodnim kongresima:

- Prvi međunarodni kongres za istoriju Turske i islamske umjetnosti, Ankara 19-24. oktobra 1959.
- XXV Međunarodni kongres orijentalista, Moskva 9-16. avgusta 1960. godine. Na ovom kongresu je učestvovao sa referatom “Osmanlı İmparatorluğunda Cizye”, koji je objavljen u zborniku radova sa ovog kongresa.
- Kongres istoričara i lingvista, Istanbul 1973. U sekciji za istoriju je učestvovao sa referatom “Adriyatik Sahilinde Kotor – Budva Arasında Grbaly Nahiyesi”, a objavljen je pod unekoliko izmijenjenim naslovom “Karadağ Sahilinde Grbaly Nahiyesi Hakkında Resmi Türk Vesikaları” u knjizi *Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan* u izdanju Türk Tarih Kurumu (Ankara, 1976 i drugo izdanje iz 1988), str. 67-90.
- Međunarodni Kongres za socijalnu i ekonomsku istoriju Turske (juli, 1977) sa referatom “Miri Toprağın Hukuku Mahiyeti”.

BIBLIOTEKA HAMIDA HADŽIBEGIĆA

Nakon stradanja Orijentalnog instituta u Sarajevu mnoge srodne institucije i pojedinci dali su doprinos obnovi bibliotečkog fonda Instituta. Posebno mjesto imaju donacije koje su poklonjene od strane porodica utemeljitelja i bivših naučnih radnika Orijentalnog instituta.

U ljeto 2001. godine porodica Hamida Hadžibegića je izrazila želju da za potrebe biblioteke Orijentalnog instituta pokloni njegovu ličnu biblioteku. Bili smo počašćeni da knjige jednog od prvih naučnih saradnika Orijentalnog instituta budu na usluzi svima koji se bave izučavanjem historije, jezika i književnosti osmanskog perioda.

Biblioteka profesora Hamida Hadžibegića broji 1079 naslova, 114 primjeraka različitih časopisa iz oblasti historije, te 69 primjeraka razne literature i zabilješki pod oznakom “*Ostalo*”.

Među brojnom literaturom, ističemo solidan broj izdanja Orijentalnog instituta iz edicije *Posebna izdanja* i *Monumenta Turcica*, koja smo uspjeli i ranije nabaviti, ali čiji nas svaki novi primjerak jednako obraduje kao i onaj koji se prvi put našao na našim policama. Ova izdanja su nezaobilazna literatura u radu naučnih radnika, univerzitetskih profesora i studenata.

Tu su takođe značajna djela naših eminentnih naučnika kao što su Hamdija Kreševljaković, dr. Hazim Šabanović, dr. Avdo Sućeska i drugi, u izdanju Akademije nauka Bosne i Hercegovine.

Što se tiče turskih autora koji su se bavili osmanskom historijom zastupljeni su naslovi Ismail Hakki Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi* i druga djela, zatim T. Yılmaz Öztuna, *Türkiye Tarihi*, potom Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, izvjestan broj djela Ömer Lütfi Barkana i Mehmed Tayyib Gökbilgina.

Potom slijedi značajno višetomno djelo Ekrem Hakki Ayverdija, iz oblasti osmanske arhitekture, kao i neki drugi njegovi radovi.

Iz oblasti turskog jezika i književnosti u ovoj zbirci se nalazi nekoliko djela Mehmet Fuat Köprülüzadea, a iz savremene književnosti dostupna su neka djela Samihe Ayverdi, Yahya Kemala, Yakup Kadri Karaosmanoğlu i drugih autora.

Pozamašan je broj naslova iz oblasti šerijatskog prava, nasljednog prava i prava uopće, čiji su autori Mehmed-Ali Ćerimović, Mehmed Begović, Hfz. Abdulah Bušatlić, Abdulah Škaljić, Mehmed Handžić, Alija Silajdžić, Ibrahim Džananović i dr.

U ovoj biblioteci nalaze se i nezaobilazni rječnici nephodno potrebni svakom istraživaču čiji su autori: Šemsuddin Sami, Julius Theodor Zenker, Ferit Devellioğlu, Sir James W. Redhouse, Teufik Muftić, H. K. Baranov, kao i drugi poznati autori. Tu je i enciklopedija islama u 12 tomova na turskom jeziku (*Islam Ansiklopedisi*).

Gramatike, hrestomatije i priručnici turskog, perzijskog i arapskog jezika na različitim jezicima, počev od našeg, turskog i njemačkog u sastavu su ove biblioteke.

Posebno bogatstvo čine separati, kojih ima preko tri stotine primjeraka. To su značajni radovi poznatih orijentalista, historičara, etnologa, koji su objavljeni u *Glasniku Zemaljskog muzeja*, *Našim starinama*, *Prilozima za orijentalnu filologiju*, *Godišnjaku Društva istoričara BiH*, izdanjima Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, *Analima Gazi Husrev-begove biblioteke*, *Glasniku Instituta za Nacionalna istorija* iz Skoplja, te časopisima *Archiv Orientalni* iz Praga, *Acta Orientalia* iz Budimpešte, *Istoričeski pregled* iz Sofije, *Bellesten* iz Ankare, *Türkiyat Mecmuası* i *Tarih Dergisi* iz Istanbula i u niz drugih časopisa iz oblasti orijentalistike diljem bivše Jugoslavije i Evrope.

Što se tiče periodike obradovani smo činjenicom da se u ovoj biblioteci nalaze časopisi koje je teško naći u našim stradalim bibliotekama, kao i u privatnim kolekcijama, kao što su: *Narodna uzdanica*, *El-Hidaje*, zatim *Vojno-istoriski glasnik* iz Beograda, *Iktisat Fakültesi Mecmuası* u izdanju Istanbul Üniversitesi, *Islam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, *Tarih Enstitüsü Dergisi* i *Tarih Dergisi*, čiji je izdavač Istanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, *Arhivist*, u izdanju Organa Saveza arhivskih radnika FNRJ iz Beograda i još neki.